

กลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่าย
เขตเทศบาลนครนครปฐม

PARTICIPATION STRATEGY FOR CONSERVATION OF CHEDI BUCHA CANAL BY
NETWORK PARTNERS OF NAKHON PATHOM CITY MUNICIPALITY

แพรภัทรา เขียวชะอุ่ม^{1*}, จุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์² และประสงค์ ตันพิชัย³

Praepattra Kiaochaoum^{1*}, Chutathip Thawornratana², and Prasong Tanpichai³

^{1,2,3}ภาควิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2,3}Department of Human and Community Resource Development,
Faculty of Education and Development, Kasetsart University

Received: November 4, 2024 / Revised: March 14, 2025 / Accepted: March 17, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา โดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix 2) สร้างและพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายเขตเทศบาลนครนครปฐม 3) ประเมินคุณภาพของกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายเขตเทศบาลนครนครปฐม เลือกกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจงคือ ผู้นำชุมชน ผู้นำจิตอาสา ผู้นำทางศาสนา ปราชญ์ชุมชน และนักวิชาการท้องถิ่น จำนวน 14 คน เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อการจัดทำกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ 1) ด้านข้อมูล 2) ด้านรวบรวมข้อมูล และ 3) การสร้างบทสรุปและยืนยันบทสรุป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์แก่นสาร

ผลการวิจัยพบว่า คลองเจดีย์บูชาเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมของเครือข่ายความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาคลองให้มีความยั่งยืน จุดแข็งของพื้นที่นี้คือ ความแข็งแกร่งของภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย ทั้งจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทุนทางสังคม รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ อย่างไรก็ตามคลองเจดีย์บูชาก็เผชิญกับปัญหาที่สำคัญ เช่น การขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากร การขาดการบูรณาการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่ม ในแง่ของโอกาส คลองเจดีย์บูชามีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนได้ นอกจากนี้ นโยบายของภาครัฐยังส่งเสริมการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งน้ำในท้องถิ่น รวมถึงมีแนวโน้มในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการคลอง และขยายเครือข่ายความร่วมมือให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามคลองเจดีย์บูชาก็ยังเผชิญกับอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ปัญหามลภาวะและการทิ้งขยะลงคลอง การขยายตัวของเมืองที่อาจกระทบต่อการอนุรักษ์ รวมถึงความไม่แน่นอนของการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ

*Corresponding Author

E-mail: praepattra@gmail.com

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยเหล่านี้ การใช้ TOWS Matrix ได้ช่วยกำหนดแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา โดยแบ่งออกเป็น 4 แนวทางหลัก ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก ที่มุ่งเน้นการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนและกระตุ้นการตระหนักรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์คลอง กลยุทธ์เชิงแก้ไข ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้และทักษะให้กับชุมชนในด้านการบริหารจัดการคลอง รวมถึงการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์เชิงป้องกัน ที่มุ่งเน้นการประสานงานกับภาคีเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังและจัดการปัญหามลภาวะ การบุกรุกพื้นที่คลอง และการใช้เทคโนโลยีเพื่อตรวจสอบคุณภาพน้ำ กลยุทธ์เชิงรับ ที่เน้นการสร้างระบบติดตามและรายงานผล รวมถึงการบริหารความเสี่ยงเพื่อลดผลกระทบจากปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและปัญหาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การสร้างและพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในเขตเทศบาลนครนครปฐมยังครอบคลุมแนวทางสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อรักษาปริมาณและคุณภาพของน้ำให้เหมาะสม การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ เพื่อลดมลภาวะที่เกิดขึ้นในคลอง การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ของพื้นที่และเชื่อมโยงกับการพัฒนาการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ

คำสำคัญ: กลยุทธ์ การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ คลองเจดีย์บูชา ภาคีเครือข่าย

Abstract

This qualitative research aimed to 1) analyze the conservation of Chedi Bucha Canal using SWOT Analysis and TOWS Matrix, 2) create and develop strategies for participation in the conservation of Chedi Bucha Canal of the network partners of Nakhon Pathom City Municipality, and 3) evaluate the quality of strategies for participation in the conservation of Chedi Bucha Canal of the network partners of Nakhon Pathom City Municipality. The target groups were selected by purposive selection, namely, community leaders, volunteer leaders, religious leaders, community scholars, and local academics, totaling 14 people. The research instruments were a SWOT Analysis and TOWS Matrix form for developing a participation strategy for the conservation of Chedi Bucha Canal, and a semi-structured interview form. Research data were collected with the use of in-depth interviews. In addition, the data triangulation method was employed to verify the three aspects of the data as follows: 1) data aspect, 2) data collection aspect, and 3) creating conclusions and confirming conclusions. Data were analyzed using content analysis and core content analysis.

The research results have shown that Chedi Bucha Canal is a historically and culturally significant area, serving as a hub for collaboration among various sectors that play a crucial role in promoting the conservation and sustainable development of the canal. One of its key strengths lies in the robust and diverse network of partnerships, encompassing government agencies, civil society organizations, and local communities. These stakeholders receive support from social capital as well as relevant institutions at both local and national levels. However,

Chedi Bucha Canal faces several challenges, including budget and resource constraints, a lack of effective data integration, and limited public participation that does not yet encompass all community groups. In terms of opportunities, Chedi Bucha Canal holds great potential for development as a creative and cultural tourism destination, which could stimulate the local economy. Additionally, government policies support the restoration and development of local waterways, and there is a growing trend toward leveraging technology for canal management and expanding collaboration networks for enhanced efficiency. Nevertheless, the canal also encounters significant obstacles, such as climate change, pollution, and waste disposal, as well as urban expansion, which may impact conservation efforts. Furthermore, there is uncertainty regarding the allocation of government funding. Given these factors, the use of the TOWS Matrix has facilitated the formulation of strategic approaches to enhancing participation in Chedi Bucha Canal's conservation. These strategies are categorized into four main approaches: Proactive Strategy, which focuses on developing creative tourism projects to generate income for the community while raising awareness about environmental conservation; Corrective Strategy, which aims to strengthen knowledge and skills within the community regarding canal management, as well as seeking financial and resource support from relevant organizations; Preventive Strategy, which emphasizes coordinating with network partners to monitoring and managing pollution issues, land encroachment, and the use of technology to assess water quality; and Responsive Strategy, which focuses on establishing monitoring and reporting mechanisms, as well as risk management plans to mitigate the effects of external factors such as climate change and environmental problems. Additionally, the development of participatory strategies among network partners within Nakhon Pathom City Municipality encompasses five key areas: systematic water management to maintain appropriate water quantity and quality, water quality control to reduce pollution in the canal, landscape and environmental improvement to support conservation and water resource development, cultural heritage preservation to promote the area's unique identity and link it to tourism development, and public relations and awareness campaigns to foster understanding and encourage participation across all levels of society.

Keywords: Strategy, Participation, Conservation, Chedi Bucha Canal, Network Partners

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) เป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับแรก ที่เริ่มต้นกระบวนการยกร่างกรอบแผนภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติและจะมีผลในการใช้เป็นกรอบเพื่อกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิบัติการในช่วง 5 ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ได้นำมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักนำทางในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศไปสู่การบรรลุเป้าหมายในมิติต่าง ๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอย่างเป็นรูปธรรม ในช่วงเวลาที่ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยอยู่ในสถานะที่ต้องเผชิญกับความท้าทายจากภายนอกและภายในประเทศที่มีความผันแปรสูงและมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต ทั้งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และข้อจำกัดของโครงสร้างภายในประเทศที่ยังคงรอการปรับปรุงแก้ไขในหลายมิติ การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้งภายนอกและภายใน ตลอดจนผลจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างและองค์ประกอบของประเทศในทุกมิติ เพื่อนำมาประมวลผลประกอบการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศที่ควรมุ่งไปในอนาคต บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นในการที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่เศรษฐกิจมีความเจริญเติบโตท่ามกลางสังคมที่สมานฉันท์ ทนสมัยก้าวหน้า ควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์อย่างสมดุลในระยะยาว เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้นรอบด้านจากภายนอก และสามารถบรรลุเป้าหมายระยะ 20 ปี ภายใต้ยุทธศาสตร์

ชาติตามกรอบระยะเวลาที่คาดหวังไว้ได้ (National Economic and Social Development Council, Office of the Prime Minister, 2022)

ขณะที่ประเทศไทยเดินหน้าพัฒนาไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมและความเป็นเมืองมากขึ้น จำเป็นต้องมีนโยบายเชิงรุกในการจัดการกับปัญหาการบำบัดน้ำเสียที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การไม่มีโรงงานบำบัดน้ำเสียเพียงพอทำให้น้ำส่วนใหญ่ที่ยังไม่ได้รับการบำบัดถูกปล่อยกลับลงไปยังแม่น้ำและคูคลองต่าง ๆ นอกเหนือจากประเด็นของเสียจากการขับถ่ายที่ไม่ได้รับการบำบัดแล้ว น้ำเสียจากโรงงาน และโครงการด้านการเกษตรมีส่วนทำให้เกิดการปนเปื้อนของน้ำมากขึ้น ตามกฎหมายแล้วโรงงาน ต้องติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย แต่ในทางปฏิบัติแทบจะไม่มีผลบังคับใช้ โรงงานจำนวนมากจึงปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำโดยตรง ผลที่ตามมาคือ คุณภาพของน้ำในแม่น้ำลำคลองลดลงอย่างมาก (Sustainable Development and Sufficiency Economy Studies Center, 2019)

คลองเจดีย์บูชามีบทบาทสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนริมคลองและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ คลองเจดีย์บูชาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น การอนุรักษ์คลองจึงไม่เพียงเป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นการรักษาอัตลักษณ์และความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ อย่างไรก็ตามการขาดการบริหารจัดการน้ำที่เป็นระบบและการปล่อยของเสียจากครัวเรือนและชุมชน ภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้คุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมมาก ดังนั้นการแก้ปัญหการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบร่วมกันในเรื่องการดูแลรักษาคลอง ช่วยพัฒนาแนวทางการรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านการส่งเสริมกิจกรรมที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์

คลอง ทำให้ชุมชนสามารถรักษาอัตลักษณ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน (Committee for the Development of the Master Plan for the Sustainable Management and Development of Chedi Bucha Canal, 2020)

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษากลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายเขตเทศบาลนครนครปฐม เพราะเป็นแนวทางในการวางกลยุทธ์เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูคลองเจดีย์บูชาให้กลับมา มีคุณภาพที่ดี พร้อมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งจะเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาทั้งในด้านการจัดการทรัพยากร การบังคับใช้กฎหมาย และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรในพื้นที่ จึงช่วยสร้างความชัดเจนในบทบาทและการเชื่อมโยงของภาคีเครือข่าย ทำให้แต่ละองค์กรหรือกลุ่มสามารถประสานงานและทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาที่มีความยั่งยืนในระยะยาว ที่สำคัญการพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอื่นๆ ได้ส่งเสริมการวางแผนที่เป็นระบบและมีการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเข้มแข็ง ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจและเป็นตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นในการพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา โดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายเขตเทศบาลนครนครปฐม
3. เพื่อประเมินคุณภาพของกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายเขตเทศบาลนครนครปฐม

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

การวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ซึ่งวิเคราะห์กำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จากสภาพแวดล้อมภายนอกตลอดจนผลกระทบจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการดำเนินงานขององค์กร โดย SWOT มีความหมายมาจากภาษาอังกฤษ ได้แก่ S มาจาก Strengths หมายถึง จุดเด่น หรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นปัจจัยจากภายใน W มาจาก Weaknesses หมายถึง จุดอ่อน หรือจุดด้อย ซึ่งเป็นปัจจัยจากภายใน O มาจาก Opportunities หมายถึง โอกาส ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากภายนอก และ T มาจาก Threats หมายถึง อุปสรรค หรือข้อจำกัด ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากภายนอก โดยในการดำเนินงานขององค์กรการวิเคราะห์ SWOT จะสร้างการวางแผนที่ดีในการพัฒนาเชิงกลยุทธ์ที่พร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในการดำเนินงานเชิงธุรกิจจะต้องมีการปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องและพยายามขจัดอุปสรรคต่าง ๆ (Hutanuwat & Hutanuwat, 2000) ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT เป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่คำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทองค์กรทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร การวิเคราะห์ SWOT จึงเป็นการคัดเลือกและจัดระบบข้อมูลที่เป็นปัจจัยต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งหากองค์กรมีการจัดระบบข้อมูลที่ดี ย่อมส่งผลให้การกำหนดกลยุทธ์ทำได้ง่ายและใช้ข้อมูลที่มีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำเทคนิค TOWS Matrix มากำหนดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ มีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยจากการประเมินสภาพแวดล้อมในขั้นของการวิเคราะห์ SWOT ทั้งนี้ประสิทธิผลของการกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้เทคนิค TOWS Matrix จะขึ้นอยู่กับความละเอียดทุกแง่มุมของการวิเคราะห์ SWOT

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง จุดแข็ง-โอกาส จุดแข็ง-อุปสรรค และจุดอ่อน-โอกาส จุดอ่อน-อุปสรรค ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ แต่ละคู่ นั้น จะนำมาสู่การวิเคราะห์กลยุทธ์หรือ ยุทธศาสตร์ขององค์กร โดยกลยุทธ์สามารถแบ่งออกได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. กลยุทธ์เชิงรุก (SO: Strategy) เป็น กลยุทธ์ที่ได้จากการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุด แข็งและโอกาสมาพิจารณาร่วมกันเพื่อสร้างแนวทาง การพัฒนาจุดแข็งจากโอกาสที่มี

2. กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST: Strategy) เป็น กลยุทธ์ที่ได้จากการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็น จุดแข็งและอุปสรรค หรือข้อจำกัดมาพิจารณาร่วมกัน เนื่องจากองค์กรธุรกิจมีจุดแข็งและในขณะเดียวกันก็ พบอุปสรรคที่ไม่สามารถควบคุมได้จากภายนอก แต่ องค์กรสามารถใช้จุดแข็งนั้นมาป้องกันอุปสรรคของ องค์กรได้

3. กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO: Strategy) เป็น กลยุทธ์ที่ได้จากการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็น จุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน เนื่องจาก องค์กรมีโอกาสจะนำสิ่งดี ๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหา จุดอ่อนในองค์กรได้

4. กลยุทธ์เชิงรับ (WT: Strategy) เป็น กลยุทธ์ที่ได้จากการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็น จุดอ่อนและอุปสรรคมาพิจารณาร่วมกัน เนื่องจาก องค์กรเผชิญทั้งปัญหาจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนั้นใน การแก้ไขปัญหา คือ การสร้างกลยุทธ์หรือแนวทางใน การตั้งรับต่อปัญหาที่ไม่สามารถควบคุมได้

การวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคของ TOWS Matrix เป็นเทคนิคที่นำมาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เรียกว่า การจับคู่ เป็นการแสดง ให้เห็นว่าปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรคที่ องค์กรเผชิญเมื่อนำมาจับคู่ให้สอดคล้องกับปัจจัย ภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน

แนวคิดการมีส่วนร่วม

จากแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม Cohen และ

Uphoff (Uphoff et al., 1998) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชนบท เพื่อให้เกิดความสำเร็จได้นั้น ควร ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) โดยในกระบวนการนี้ ประการแรกสุดที่จะ ต้องทำคือ การจัดลำดับของความสำคัญ ต่อจากนั้นก็ เลือกนโยบาย และประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้ เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงการ วางแผน และการตัดสินใจในช่วงการดำเนินการตาม แผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ดำเนินการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของ การดำเนินการตามโครงการนี้ เพื่อตอบคำถามว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และโดย วิธีใด เช่น ช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefit) ใน ส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญ ของประโยชน์ในเชิงปริมาณ และในเชิงคุณภาพแล้ว ยัง ต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลประโยชน์ ที่เป็นทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสีย ของโครงการ

4. การมีส่วนร่วมประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุม และตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม ทั้งหมด

จากองค์ประกอบการมีส่วนร่วม แสดงให้เห็น ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชั้น ตัดสินใจว่ามีความสำคัญมาก เพราะการตัดสินใจจะ มีผลต่อการดำเนินการ และการดำเนินการจะมีผลไป ยังการรับผลประโยชน์ และการประเมินผลในขณะ เดียวกัน การตัดสินใจจะมีผลโดยตรงต่อการรับผล ประโยชน์ และการประเมินผลด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับภาคีเครือข่าย

ภาคีเครือข่าย หมายถึง กลุ่มบุคคล องค์กรที่มี

เป้าหมายร่วมกันมารวมตัวกันด้วยความสมัครใจเพื่อทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย (ร่วมคิด/วางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมินผล) โดยมีความสัมพันธ์แนวราบมีความเสมอภาคและเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มบุคคล และองค์การที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน และเชื่อมโยงขยายผลการทำงานหรือแนวคิดไปสู่กลุ่ม หรือองค์การอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกัน การมีส่วนร่วม การทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 วิเคราะห์การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาโดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อการจัดทำกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายเขตเทศบาลนครนครปฐม ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายเขตเทศบาลนครนครปฐม และระยะที่ 3 ประเมินคุณภาพของกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายจังหวัดนครปฐม ใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาด้วยการเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำจิตอาสา ผู้นำทางศาสนา ประชาชนชุมชน และนักวิชาการท้องถิ่น จำนวน 14 คน

เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ตรวจสอบกลยุทธ์ โดยการสนทนากลุ่ม ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านรวบรวมข้อมูล และ 3) การสร้างบทสรุปและยืนยันบทสรุป ใช้วิธีเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์แก่นสาระ (Traimongkhonkun & Chattraporn, 2012)

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา โดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อให้การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาเป็นไปอย่างยั่งยืน มีดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

1. ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม คลองเจดีย์บูชาเป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เชื่อมโยงกับพระราชกรณียกิจของรัชกาลที่ 4 และพระปฐมเจดีย์ มีความหลากหลายของวัฒนธรรมไทย-จีน ที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความภาคภูมิใจในชุมชน

2. มีภาคีเครือข่ายที่หลากหลายและแข็งแกร่ง มีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชน การมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง เช่น เครือข่ายวัด เครือข่ายโรงเรียน และเครือข่ายจิตอาสาพระราชทาน ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมในชุมชนและเป็นฐานที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา

3. การมีแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาคลองที่ชัดเจนในระยะยาว

4. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คลองเจดีย์บูชามีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในงานประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ธรรมชาติที่สวยงามของพื้นที่ริมคลองช่วยสร้างเสน่ห์และจุดเด่นเฉพาะตัว

5. ความเชื่อมโยงกับศาสนาและจิตวิญญาณของชุมชน วัดและศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ริมคลองเจดีย์บูชา มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์รวมศรัทธา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ที่มีมิติทางศาสนาและศีลธรรม ทำให้คนในชุมชนมีแรงจูงใจในการดูแลรักษาคลองเจดีย์บูชา

6. การสนับสนุนจากทุนทางสังคม ทุนทางสังคมที่ปรากฏในชุมชนริมคลองเจดีย์บูชา ได้แก่ 1) ทุนมนุษย์ 2) ทุนสถาบัน 3) ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม 4) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน

7. การสนับสนุนจากนโยบายและหน่วยงานรัฐและท้องถิ่น การมีนโยบายและทรัพยากรสนับสนุน

จากภาครัฐ ช่วยให้โครงการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ทรัพยากรที่จำกัด การขาดแคลนงบประมาณ และทรัพยากรอาจทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างยากขึ้น โดยเฉพาะในโครงการระยะยาวที่ต้องใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง

2. ขาดการบูรณาการข้อมูล อาจขาดระบบการเก็บและใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพในการวางแผนและตัดสินใจ ทำให้การดำเนินงานขาดความเป็นองค์รวม

3. การสื่อสารระหว่างภาคส่วน แม้ว่าจะมีการทำงานร่วมกัน แต่การสื่อสารระหว่างภาคส่วนอาจมีข้อจำกัดในบางครั้ง ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการรับรู้บทบาทและหน้าที่ของแต่ละฝ่าย

4. ขาดการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุม ในบางกรณีการมีส่วนร่วมอาจจำกัดเฉพาะกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สนใจ ทำให้บางกลุ่มในชุมชนไม่ได้รับข้อมูลหรือโอกาสในการมีส่วนร่วมเท่าที่ควร

โอกาส (Opportunities)

1. พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คลองเจดีย์บูชามีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชน ส่งเสริมการอนุรักษ์และการสร้างรายได้ให้กับชุมชน

2. การสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ นโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำในท้องถิ่น ทำให้เทศบาลและหน่วยงานท้องถิ่นได้รับงบประมาณและทรัพยากรเพิ่มขึ้นเพื่อใช้ในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา

3. การนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการจัดการคลอง เช่น ระบบตรวจวัดคุณภาพน้ำ การทำแผนที่เชิงพื้นที่ สามารถช่วยให้การจัดการคลองเจดีย์บูชาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การขยายเครือข่ายความร่วมมือ มีโอกาสที่จะขยายเครือข่ายไปยังกลุ่มที่หลากหลายมากขึ้น

เช่น องค์การพัฒนาเอกชน หน่วยงานสิ่งแวดล้อม และมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มทรัพยากรและความรู้ในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา

อุปสรรค (Threats)

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของคลองและทำให้การดูแลรักษาคลองเจดีย์บูชามีความท้าทายมากขึ้น

2. มลภาวะและการทิ้งขยะลงคลอง ปัญหามลภาวะจากชุมชนและโรงงานที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำและระบบนิเวศของคลองเจดีย์บูชา ทำให้ต้องมีมาตรการจัดการที่เข้มงวดขึ้น

3. การเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของเมือง การขยายตัวของเมืองทำให้พื้นที่ริมคลองเจดีย์บูชาถูกใช้ในกิจกรรมที่อาจกระทบต่อระบบนิเวศ เช่น การก่อสร้างหรือการใช้พื้นที่เพื่อทำการค้า

4. ความไม่แน่นอนของการสนับสนุนงบประมาณ การพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐอาจไม่แน่นอนในระยะยาว ทำให้การดำเนินงานบางครั้งต้องปรับตัวตามงบประมาณที่ลดลงหรือล่าช้า

การวิเคราะห์ SWOT Analysis ช่วยให้เข้าใจปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) ที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน โดยการวิเคราะห์นี้ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการเสริมสร้างความเข้มแข็งผ่านการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เช่น บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานราชการ ซึ่งเป็นรากฐานในการสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน นอกจากนี้ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังช่วยเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมให้กับชุมชน สร้างความยั่งยืนให้กับการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา โดยส่งเสริมให้ชุมชนสามารถรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

ที่สำคัญการกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix เป็นกรอบในการกำหนดกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายจังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ใช้จุดแข็งเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาส การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับคลองเจดีย์บูชา เพื่อสร้างรายได้และความตระหนักรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ใช้ความรู้และประสบการณ์ของเครือข่าย ในการดำเนินโครงการอนุรักษ์น้ำและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ใช้โอกาสเพื่อแก้ไขจุดอ่อน พัฒนาการฝึกอบรมและเสริมสร้างความรู้ ให้กับชุมชนในการจัดการน้ำและการอนุรักษ์คลอง เพื่อเพิ่มความเข้าใจและการมีส่วนร่วม สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขอรับการสนับสนุนทางการเงิน และทรัพยากรในการพัฒนาคลองเจดีย์บูชา

3. กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ใช้จุดแข็งในการลดอุปสรรค ประสานงานกับชุมชนและองค์กรท้องถิ่น เพื่อเฝ้าระวังและจัดการกับปัญหามลพิษและการบุกรุกที่ดิน ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบคุณภาพน้ำ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากมลพิษในคลอง

4. กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค โดยสร้างกลไกการรายงานและตรวจสอบ เพื่อให้สามารถติดตามและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างทันท่วงที สร้างแผนบริหารจัดการความเสี่ยง สำหรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปัญหามลพิษ เพื่อให้อย่างมั่นใจว่าโครงการอนุรักษ์คลองจะไม่ถูกกระทบจากปัจจัยภายนอก

การใช้ TOWS Matrix เป็นกรอบในการกำหนดกลยุทธ์ในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาแสดงให้เห็นถึง

การใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและโอกาส ขณะเดียวกัน การสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญใน
 ก็คำนึงถึงการลดจุดอ่อนและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น การบรรลุความยั่งยืนในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา
 โดยมีการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและ

ตารางที่ 1 การใช้ TOWS Matrix สำหรับการกำหนดกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา

TOWS Matrix	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
โอกาส (Opportunities)	กลยุทธ์เชิงรุก (SO) - ใช้เครือข่ายชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พร้อมสร้างรายได้ให้ชุมชน - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาเทคโนโลยีการจัดการน้ำและคุณภาพสิ่งแวดล้อมร่วมกัน - ขยายความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อรับทรัพยากรและงบประมาณสนับสนุนในการอนุรักษ์คลอง	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) - ใช้การสนับสนุนจากภาครัฐในการจัดการทรัพยากรและงบประมาณให้เพียงพอสำหรับโครงการระยะยาว - ปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลร่วมกันในเครือข่ายเพื่อลดช่องว่างในการสื่อสาร - ขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกกลุ่มในชุมชน เพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วม
อุปสรรค (Threats)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) - ใช้ความร่วมมือของชุมชนและเครือข่ายเพื่อสร้างระบบการป้องกันมลพิษและดูแลระบบนิเวศของคลอง - เพิ่มความเข้มงวดในการเฝ้าระวังผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการขยายตัวของเมือง โดยใช้กลุ่มจิตอาสาและชุมชนในการตรวจสอบสิ่งแวดล้อมร่วมกัน - พัฒนาแผนรองรับการขาดแคลนงบประมาณและการเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนในการหาทุนสนับสนุน	กลยุทธ์เชิงรับ (WT) - สร้างมาตรการเพื่อจัดการมลพิษในคลองให้มีประสิทธิภาพ โดยร่วมมือกับหน่วยงานรัฐท้องถิ่นและชุมชนในการลดขยะและบำบัดน้ำเสีย - พัฒนาโครงสร้างการสื่อสารภายในเครือข่าย เพื่อลดการขาดข้อมูลหรือความไม่ชัดเจนในการดำเนินงาน - กำหนดแนวทางจัดสรรทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ

ระยะที่ 2 สร้างกลุ่การทำงานมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายเขตเทศบาลนครนครปฐม วิเคราะห์ข้อมูลจากการยกร่างกลุ่การทำงานมีส่วนร่วมและการตรวจสอบร่างกลุ่การทำงานมีส่วนร่วม ได้กลุ่การทำงานดังนี้

กลุ่ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบเป็นพื้นฐานสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา เพื่อให้คลองสามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านการเกษตร การใช้น้ำในชุมชน และการลดปัญหาน้ำท่วมในเขตเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีดังนี้

1. การกำหนดแนวเขตของคลองเจดีย์บูชาและการสอบแปลงที่ดิน
2. การขุดลอกคลองเจดีย์บูชา
3. การกำจัดผักตบชวาและวัชพืชน้ำ
4. การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการน้ำ
5. การแก้ไขและบรรเทาอุทกภัยในเขตเมือง
6. การบังคับใช้กฎหมาย ผู้บุกรุกล้ำแนวเขตคลองเจดีย์บูชา

กลุ่การทำงานนี้จะมีประสิทธิภาพสูงสุดหากมีการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะภาครัฐและชุมชนริมคลอง ซึ่งควรมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมของชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการกำจัดผักตบชวา การจัดการน้ำเสีย การป้องกันการรุกล้ำพื้นที่ และการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมนี้จะสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของปัญหาน้ำ และทำให้ประชาชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำของคลองเจดีย์บูชา

กลุ่ที่ 2 การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ เป็นกลุ่การทำงานสำคัญในการพัฒนาคลองเจดีย์บูชาให้เป็นแหล่งน้ำที่สะอาดและยั่งยืน โดยเน้นการลดมลพิษทางน้ำจากชุมชนและแหล่งกำเนิดมลพิษอื่น ๆ รวมถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทิ้งน้ำเสียและขยะลงในคลอง มีดังนี้

1. การจัดการน้ำเสียและการจัดการระบบระบายน้ำ

2. การส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมายกับแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำให้ระบายน้ำทิ้งหรือของเสียเป็นไปตามมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งที่กำหนดภายใต้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

3. การช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่แหล่งกำเนิดมลพิษตามแนวคลองเจดีย์บูชาให้ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม

4. การติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังคุณภาพน้ำคลองเจดีย์บูชาและคลองสาขา

5. การส่งเสริมการจัดการน้ำเสียและขยะมูลฝอยชุมชน

กลุ่การทำงานบริหารจัดการคุณภาพน้ำนี้จะสำเร็จได้หากมีการประสานงานและมีส่วนร่วมจากทั้งภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการ โดย

ภาคประชาชน มีบทบาทในการรักษาความสะอาด ลดการทิ้งขยะลงคลอง และร่วมเฝ้าระวังคุณภาพน้ำในชุมชน

ภาครัฐ มีบทบาทสำคัญในการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบบำบัดน้ำเสียและบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการติดตามคุณภาพน้ำ

ผู้ประกอบการ ควรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามมาตรฐานและคำแนะนำในการปล่อยน้ำทิ้ง รวมถึงการลดปริมาณขยะจากการดำเนินธุรกิจ

กลุ่การทำงานนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยแก้ปัญหาคุณภาพน้ำในคลองเจดีย์บูชา แต่ยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือของชุมชนและทุกภาคส่วนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน

กลุ่ที่ 3 การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม กลุ่การทำงานนี้เน้นการพัฒนาภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมของคลองเจดีย์บูชา รวมทั้งพื้นที่โดยรอบ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนริมคลอง และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่แหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ แนวทางสำคัญในกลุ่การทำงานนี้มีดังต่อไปนี้

1. การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม
2. การพัฒนาที่อยู่อาศัยของชุมชนสองฝั่งคลอง
3. ศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดการวางผังและพัฒนาพื้นที่
4. พัฒนาพื้นที่คลองเจดีย์บูชาเฉลิมพระเกียรติ
5. พัฒนาพื้นที่องค์พระปฐมเจดีย์

กลยุทธ์นี้ประสบความสำเร็จได้ด้วยการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคประชาชน และหน่วยงานในท้องถิ่น ดังนี้

ภาครัฐ มีหน้าที่สนับสนุนการจัดสรรงบประมาณ และให้การศึกษาด้านการพัฒนาและการดูแลพื้นที่ เพื่อให้เกิดความสวยงามและมีการใช้งานพื้นที่อย่างเหมาะสม

ภาคประชาชน สามารถมีส่วนร่วมในการดูแลความสะอาด ตกแต่งพื้นที่บ้านเรือนให้น่าอยู่ และเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน เช่น กิจกรรมปลูกต้นไม้หรือทำความสะอาดคลอง

นักออกแบบและสถาปนิก สามารถเข้ามามีบทบาทในการวางแผนพื้นที่และผังการพัฒนาโดยการออกแบบที่สอดคล้องกับภูมิทัศน์และการใช้งานของประชาชนในชุมชน

การพัฒนาภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและจิตสำนึกในการดูแลรักษาคคลอง ซึ่งไม่เพียงส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสร้างเสน่ห์ให้กับพื้นที่ แต่ยังเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนแก่ชุมชน

กลยุทธ์ที่ 4 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
กลยุทธ์นี้เน้นไปที่การสร้างความร่วมมือของชุมชนในคลองเจดีย์บูชาให้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่กับการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่คลองเจดีย์บูชาในเชิงวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนและสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น กลยุทธ์นี้ครอบคลุมหลายแนวทาง ดังนี้

1. การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมชุมชนริมคลองเจดีย์บูชา
2. การสร้างจิตสำนึกของชุมชนริมคลองธนรงค์อนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา
3. การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟู รักษา และพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน
4. การเสริมสร้างรายได้ชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรคลองเจดีย์บูชา
5. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับคลองเจดีย์บูชา

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาคลองอย่างยั่งยืน เป็นกลยุทธ์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชนริมคลองที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและศิลปะของพื้นที่ การมีส่วนร่วมนี้มีผลสำคัญในการเพิ่มความยั่งยืนของแผนการพัฒนาคลองและเป็นการสืบสานศิลปะท้องถิ่นในระยะยาว

กลยุทธ์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และภาพลักษณ์ที่ดีต่อคลองเจดีย์บูชาในกลุ่มชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความตระหนักรู้ การมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ผ่านการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกและเชิงรับ โดยประกอบด้วยแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. การสร้างภาพลักษณ์และความสำคัญของคลองเจดีย์บูชา
2. การสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงรุกและเชิงรับเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน
3. ประชาสัมพันธ์แผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน
4. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนริมคลองเจดีย์บูชา

5. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองเจดีย์บูชา

การประชาสัมพันธ์เป็นกลยุทธ์ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของคลองเจดีย์บูชา การประชาสัมพันธ์ไม่เพียงแต่เป็นการส่งข้อมูลออกไปเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงกับชุมชน และเปิดช่องทางให้ชุมชนแสดงความคิดเห็น กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนและต่อเนื่องจะช่วยเสริมการอนุรักษ์และการพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน

ระยะที่ 3 ประเมินคุณภาพของกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายจังหวัดนครปฐม มีดังนี้

1. การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ

ความเหมาะสม กลยุทธ์นี้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในการจัดการคุณภาพน้ำ ลดปัญหาน้ำเน่าเสีย และจัดการน้ำให้เพียงพอสำหรับการใช้ในชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันอุทกภัยและส่งเสริมให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกับปัญหาหลักของคลองเจดีย์บูชา

คุณภาพของกลยุทธ์ กลยุทธ์นี้ต้องมีการบูรณาการเทคโนโลยีและการติดตามคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถควบคุมคุณภาพน้ำได้จริง การจัดการน้ำอย่างเป็นระบบจึงถือเป็นกลยุทธ์ที่มีคุณภาพและสามารถสร้างผลกระทบในระยะยาวได้ หากดำเนินการตามแผนที่วางไว้

2. การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ

ความเหมาะสม กลยุทธ์นี้ตอบโจทย์โดยตรงต่อการควบคุมมลพิษและการระบายน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในคลอง การบริหารจัดการน้ำเสียอย่างมีระบบและการกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษจึงเป็นสิ่งจำเป็น

คุณภาพของกลยุทธ์ การใช้เทคโนโลยีตรวจสอบและการส่งเสริมให้ภาคเอกชนปฏิบัติตามมาตรฐาน เป็นการเพิ่มคุณภาพของกลยุทธ์นี้ ทำให้

มีการควบคุมคุณภาพน้ำอย่างรัดกุม เป็นกลยุทธ์ที่มีศักยภาพในการบรรลุเป้าหมายในการรักษาสิ่งแวดล้อมของคลองได้อย่างยั่งยืน

3. การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม

ความเหมาะสม การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดและเพิ่มมูลค่าให้แก่พื้นที่ เป็นการสร้างแรงดึงดูดทั้งสำหรับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น

คุณภาพของกลยุทธ์ กลยุทธ์นี้ต้องการความร่วมมือจากภาคประชาชนและภาคธุรกิจในท้องถิ่น การมีโครงการที่สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยยกระดับคุณภาพของกลยุทธ์นี้ได้ ทำให้การปรับปรุงภูมิทัศน์มีผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

4. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

ความเหมาะสม การส่งเสริมวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้คนในชุมชนมีความภูมิใจและมีแรงจูงใจในการรักษาคลองให้เป็นมรดกของท้องถิ่น การเสริมสร้างรายได้ชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมจะกระตุ้นให้คนในพื้นที่ร่วมรักษาวัฒนธรรมและทรัพยากร

คุณภาพของกลยุทธ์ กลยุทธ์นี้มีคุณภาพสูงเมื่อมีการสร้างแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมที่ยั่งยืนในชุมชน การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ่านการศึกษาและกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมช่วยเพิ่มความยั่งยืนและประสิทธิภาพของการพัฒนาพื้นที่

5. การประชาสัมพันธ์

ความเหมาะสม การประชาสัมพันธ์เป็นกลยุทธ์ที่ช่วยสร้างการรับรู้และแรงจูงใจให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยว การสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของคลองเจดีย์บูชาจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง

คุณภาพของกลยุทธ์ หากมีการใช้ช่องทางที่เหมาะสมและสื่อสารอย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์นี้จะมีคุณภาพสูง สามารถช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและสร้าง

ความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาในระยะยาว

สรุปผลการประเมินกลยุทธ์

1. ความเหมาะสม กลยุทธ์ทั้งหมดมีความเหมาะสมตามความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล
2. ความถูกต้อง มีกฎหมายและมาตรการที่รองรับการดำเนินการ ทำให้กลยุทธ์มีความถูกต้อง

3. คุณภาพ มีคุณภาพสูงเมื่อมีการบูรณาการเทคโนโลยี การมีส่วนร่วมจากชุมชน และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ทั้งหมดนี้มีความเหมาะสมในการตอบโจทย์และแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา และมีคุณภาพที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการอนุรักษ์ได้จริงเมื่อดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ตารางที่ 2 การประเมินผลกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่าย

กลยุทธ์	ความเหมาะสม	ความถูกต้อง	คุณภาพ
1. การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ	ตรงตามความต้องการในการจัดการน้ำของชุมชน	มีกฎหมายและมาตรฐานรองรับการจัดการน้ำ	ระดับสูง เมื่อใช้เทคโนโลยีและการติดตามที่มีประสิทธิภาพ
2. การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ	ตอบโจทย์ปัญหาน้ำเน่าเสียและมลพิษ	มีกระบวนการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย	ระดับสูง หากมีการติดตามและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง
3. การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม	สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและดึงดูดนักท่องเที่ยว	สามารถออกแบบและวางแผนให้ตรงกับความต้องการ	ระดับสูง เมื่อมีการมีส่วนร่วมจากชุมชนและธุรกิจท้องถิ่น
4. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	ส่งเสริมความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน	มีกิจกรรมที่สนับสนุนการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรม	ระดับสูง หากมีกิจกรรมต่อเนื่องและการศึกษาในชุมชน
5. การประชาสัมพันธ์	ช่วยสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน	มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย	ระดับสูง หากใช้สื่อที่เหมาะสมและสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายในเขตเทศบาลนครปทุมมีความสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Uphoff et al. (1998) โดยวิเคราะห์การมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น เครือข่ายชุมชน เครือข่ายวัด และสถาบันการศึกษา โดยมีการจัดประชุม การหารือ และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างแผนแม่บทการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา ตัวอย่างเช่น การระดมความคิดเห็นจากเครือข่ายชุมชน ผู้สูงอายุ และเยาวชน ในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของ

การพัฒนาคลอง การจัดเวทีสาธารณะหรือประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินการ (Implementation) ภาครัฐช่วยมีบทบาทในการนำแผนที่ได้ร่วมกันตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การทำความสะอาดคลอง การจัดกิจกรรมเชิงรณรงค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูระบบนิเวศในคลอง ตัวอย่างเช่น เครือข่ายจิตอาสาพระราชทาน และจิตอาสา 904 มีบทบาทสำคัญในกิจกรรมฟื้นฟูคลอง การจัดกิจกรรมร่วมมือระหว่างวัดและชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดคลอง รณรงค์ลดขยะในคลอง

3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefit) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมมุ่งเน้นให้ชุมชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการอนุรักษ์คลอง เช่น คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากสภาพแวดล้อมที่สะอาด การลดปัญหาน้ำเน่าเสียในคลองช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการสร้างรายได้ในชุมชน ตัวอย่างเช่น ชุมชนริมน้ำได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การจัดเทศกาลลอยกระทงและงานประเพณีสงกรานต์

4. การมีส่วนร่วมประเมินผล (Evaluation) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน เช่น การประเมินความสำเร็จของโครงการอนุรักษ์ การรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงาน ตัวอย่างเช่น การจัดประชุมสรุปผลโครงการโดยเปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็น การใช้ข้อมูลจากกิจกรรม เช่น สภาพน้ำในคลอง และความพึงพอใจของชุมชน เป็นตัวชี้วัด

กลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen และ Uphoff อย่างชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตัดสินใจ การปฏิบัติ

การรับผลประโยชน์ ไปจนถึงการประเมินผล ซึ่งช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลนครนครปฐม

อภิปรายผล

1. การวิเคราะห์การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาโดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix พบว่า สามารถระบุจุดแข็ง เช่น ความร่วมมือของภาครัฐและโอกาสในการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างดี รวมถึงระบุความท้าทาย เช่น ทรัพยากรที่จำกัดและปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างชัดเจน ที่สำคัญการใช้ TOWS Matrix เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การมีส่วนร่วมให้ครอบคลุม โดยเน้นการใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและโอกาส ขณะเดียวกันก็มีแผนบรรเทาจุดอ่อนและป้องกันอุปสรรค เพื่อให้การอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชาเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kiaochoaum (2024) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้เทคโนโลยีทันสมัยในการติดตามและประเมินผล ความล้มเหลวเกิดจากข้อจำกัดทางงบประมาณ การขาดความต่อเนื่องในนโยบาย และผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำและการฟื้นฟูคลองเจดีย์บูชา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Savangasuk (2017) พบว่า SWOT analysis มีจุดแข็งคือ มีความพร้อมและศักยภาพในฐานข้อมูลและมี MOU ร่วมกับมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ จุดอ่อนคือ บุคลากรอ่อนด้านภาษาต่างประเทศ งบประมาณไม่เพียงพอ และผู้บริหารมีการสื่อสารกับบุคลากรน้อยและไม่ชัดเจน โอกาสในปัจจุบันมีการทำการเกษตรที่หลากหลายทั่วโลกมีความสนใจในสุขภาพและอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น อุปสรรคคือ มีหลายสถาบันที่มีองค์ประกอบและข้อมูลด้านการเกษตรที่คล้ายกันและทันสมัยมากกว่า และมีสถาบันที่มุ่งเน้นผลิตบุคลากรที่เป็นต้องการของตลาดโดยตรงมากขึ้น

2. การสร้างกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายเขตเทศบาลนครนครปฐม พบว่า กลยุทธ์การมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 5 กลยุทธ์คือ 1) กลยุทธ์การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ 2) กลยุทธ์การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ 3) กลยุทธ์การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม 4) กลยุทธ์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 5) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phimphaet et al. (2024) พบว่า การกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำในการทำเกษตรระดับชุมชน คือ 1) การพัฒนาความรู้ในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่การบริหารจัดการน้ำชุมชน 2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชุมชนด้วยหลักธรรมาภิบาล 3) การพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนให้มีปริมาณและคุณภาพน้ำที่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร 4) การสนับสนุนกิจกรรมสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในเครือข่ายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การบริหารจัดการน้ำในชุมชนซึ่งกันและกัน 5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sudrak และ Thawinkarn (2023) พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 6 พันธกิจ 6 เป้าหมาย 9 วัตถุประสงค์ 11 กิจกรรมโครงการ และ 10 ตัวชี้วัดความสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dawreang (2022) รูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี คือ 1) กลยุทธ์เชิงรุก ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้อัตลักษณ์ของชุมชนโดยให้ภาครัฐเข้ามาร่วมสนับสนุน 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข อบรมสมาชิกในชุมชนการจัดทำแผนการปฏิบัติงาน ติดตามและประเมินผล โดยหน่วยงานภาครัฐจัดหาผู้ที่มีทักษะความรู้เข้ามาให้ความรู้กับสมาชิกในชุมชน 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน สร้างความเชื่อมั่น โดยสร้างมาตรการป้องกันโควิด และทำประกันการท่องเที่ยวเพื่อความปลอดภัยในการทำกิจกรรม 4) กลยุทธ์เชิงรับ สร้าง

รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนออกแบบกิจกรรมเองเป็นกิจกรรมเสริมที่ไม่ได้อยู่ในแผน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ajito (2021) กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 6 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) สำนักบริหารกลาง 2) พระสังฆาธิการวิวัฒน์ 3) บุคลากรพัฒนา 4) ศูนย์ข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศคณะสงฆ์ 5) เครือข่ายความร่วมมือ 6) พระพุทธศาสนายั่งยืน รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sangjan (2018) พบว่า กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนในพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก คือ 1) กลยุทธ์การวิเคราะห์ข้อมูล 2) กลยุทธ์การวางแผนพัฒนา 3) กลยุทธ์การปฏิบัติ 4) กลยุทธ์การประเมินและควบคุม

3. การประเมินคุณภาพของกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของภาคีเครือข่ายจังหวัดนครปฐม พบว่า กลยุทธ์มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง และมีคุณภาพในระดับสูง เนื่องจากกลยุทธ์ถูกพัฒนาขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของทุกเครือข่าย เช่น ชุมชนท้องถิ่น วัด โรงเรียน และองค์กรอื่น ๆ ในพื้นที่ ทำให้เกิดความหลากหลายของความคิดเห็นและการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นกลยุทธ์มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน พร้อมทั้งมีตัวชี้วัดความสำเร็จที่สามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งมีแนวทางการดำเนินงานตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และเน้นการประยุกต์ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sangjan (2018) พบว่า กลยุทธ์มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง มีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปผล

1. การวิเคราะห์ SWOT แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาที่มีจุดแข็งที่สำคัญ เช่น ความร่วมมือและประสบการณ์ที่ดีจากภาคีเครือข่าย แต่ก็มีจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุง เช่น

การขาดทรัพยากรและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีโอกาสที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ เช่น การสนับสนุนจากนโยบายรัฐบาลและการเติบโตของการท่องเที่ยว ในขณะที่ต้องระวังอุปสรรคจากปัญหามลพิษและการบุกรุกที่ดินที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ

2. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาของเทศบาลนครนครปฐมพบว่า กลยุทธ์การมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 5 กลยุทธ์หลัก ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ การวางแผนทางในการกำหนดเขตคลอง การขุดลอกคลอง และการจัดการการไหลของน้ำในคลองช่วยเพิ่มศักยภาพในการจัดการน้ำ ทำให้ชุมชนสามารถป้องกันและบรรเทาอุทกภัยได้ดีขึ้น กลยุทธ์นี้มีส่วนในการพัฒนาระบบระบายน้ำให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งส่งผลให้การใช้ประโยชน์จากคลองเป็นไปอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการคุณภาพน้ำ การดูแลคุณภาพน้ำในคลองผ่านการจัดการน้ำเสียและการควบคุมมลพิษน้ำที่มาจากแหล่งต่าง ๆ เป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้คลองเจดีย์บูชามีคุณภาพน้ำที่ดีขึ้น การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและการให้ความรู้แก่ชุมชนในการปฏิบัติตามกฎหมาย ช่วยลดปัญหาน้ำเสียและมลพิษทางน้ำที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศคลอง

กลยุทธ์ที่ 3 การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม การพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งที่อยู่อาศัยของชุมชนและบริเวณริมคลองเพื่อให้ดูสวยงามน่าอยู่ สร้างคุณค่าทางด้านจิตใจและความภาคภูมิใจในชุมชน กลยุทธ์นี้ไม่เพียงแต่เพิ่มคุณค่าในเชิงความงาม แต่ยังมีส่วนในการดึงดูดผู้คนและนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่และเพิ่มการสนับสนุนการอนุรักษ์ในระยะยาว

กลยุทธ์ที่ 4 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กลยุทธ์นี้เน้นการสร้างจิตสำนึกแก่คนในชุมชนใน

การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมกับการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูคลอง เพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว การสร้างรายได้จากวัฒนธรรมท้องถิ่นยังช่วยเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนอีกด้วย

กลยุทธ์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารเชิงรุกเพื่อให้ผู้คนเข้าใจถึงความสำคัญของคลองเจดีย์บูชา และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนริมคลองช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และเพิ่มการสนับสนุนจากผู้คนภายนอก การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการอนุรักษ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้งนี้ การสร้างและพัฒนากลยุทธ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในทุกกระดับ โดยเน้นความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ ชุมชน และองค์กรในท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน

3. ผลการประเมินคุณภาพของกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาพบว่า กลยุทธ์เหล่านี้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน และมีความถูกต้องในการตอบสนองต่อเป้าหมายการอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชา โดยเน้นการรวมพลังจากเครือข่ายท้องถิ่น ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ที่สำคัญกลยุทธ์ยังมีคุณภาพในระดับสูง เนื่องจากได้วางโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจน สนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ และตอบโจทย์การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

แนวทางสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์ที่ส่งเสริมความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน เพื่อให้การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาเป็นไปอย่างยั่งยืนและสามารถตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล มีดังนี้

1. ควรสนับสนุนให้มีการสร้างความร่วมมือ

ระหว่างชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และองค์กรต่าง ๆ โดยการจัดประชุมหรือเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางร่วมในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องจากทุกภาคส่วนทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและการแบ่งปันความรับผิดชอบในการดูแลคลอง

2. ชุมชนควรได้รับการอบรมและความรู้ในด้านการบริหารจัดการคุณภาพน้ำและวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนสามารถมีบทบาทในการดูแลรักษาส่งเสริมการได้อย่างเต็มที่ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น การจัดการน้ำเสียด้วยระบบบำบัดธรรมชาติ ช่วยให้ชุมชนมีวิธีการที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3. ควรส่งเสริมให้ชุมชนและกลุ่มคนรุ่นใหม่ เข้าใจคุณค่าของคลองเจดีย์บูชาในด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมรณรงค์และการศึกษาในเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่น และประโยชน์

ของการรักษาส่งเสริมสิ่งแวดล้อมจะช่วยสร้างความภูมิใจในชุมชนและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์คลอง

4. ภาครัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการอนุรักษ์คลอง และควรจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับการพัฒนาและอนุรักษ์คลอง การสนับสนุนจากภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายและช่วยให้การดำเนินการตามกลยุทธ์ต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5. ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของคลองเจดีย์บูชาให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวรับรู้ถึงคุณค่าของคลองเจดีย์บูชาจะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากภายนอก การสื่อสารให้เห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการรักษาคุณภาพน้ำและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีส่วนช่วยในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือจากประชาชนในระยะยาว

References

- Ajito, P. (2021). *Strength promotion strategy of Sangha administration in Ayuthaya Province* [Doctoral dissertation]. Mahachulalongkornrajavidyalaya University. [in Thai]
- Committee for the Development of the Master Plan for the Sustainable Management and Development of Chedi Bucha Canal. (2020). *Master plan for sustainable development of Chedi Bucha Canal, 3-year period (2021-2023)*. Nakhon Pathom Provincial Office. [in Thai]
- Dawreang, C. (2022). *Strategic management for OTOP inno-life community-based tourism: A case study of Khunhan District, Si Sa Ket Province* [Master's thesis]. Ubon Ratchathani University. [in Thai]
- Hutanuwat, N., & Hutanuwat, N. (2000). *SWOT: Strategic planning for community businesses, local community development institute and department of medical sciences* (3rd ed.). Phimlak. [in Thai]
- Kiaochaoum, P. (2024). Success factors in driving the master plan for sustainable management and development of Chedi Bucha Canal, 3-year period (2021-2023). *Journal of Thai Ombudsman*, 17(2), 289-323. [in Thai]
- National Economic and Social Development Council, Office of the Prime Minister. (2022). *National economic and social development plan no. 13 (2023-2027)*. Royal Gazette.

- Phimphaet, P., Thurisut, T., & Suksan, B. (2024). Strategies for water management in farming at community level, regional areas upper Northeastern Region 1. *Panyapiwat Journal*, 16(2), 211-225. [in Thai]
- Sangjan, K. (2018). *Development of strategies in the participation of community network for small school development* [Doctoral dissertation]. Pibulsongkram Rajabhat University. [in Thai]
- Savangsuk, W. (2017). *Strategy driving Kasetsart University to become an international university* [Master's thesis]. Kasetsart University. [in Thai]
- Sudrak, W., & Thawinkarn, D. (2023). The strategy of collaborative network management of provincial anuban schools in the Southeastern Region of Thailand. *Panyapiwat Journal*, 15(3), 289-303. [in Thai]
- Sustainable Development and Sufficiency Economy Studies Center. (2019). *A call to action: Thailand and the sustainable development goals*. S.Pichit Printing Co., Ltd.
- Traimongkhonkun, P., & Chattraporn, S. (2012). *Research design* (7th ed.). Kasetsart University.
- Uphoff, N. T., Milton, J. E., & Krishna, A. (1998). *Reason for success*. Kumarian Press, Inc.

Name and Surname: Praepattra Kiaochaoum

Highest Education: Master of Science (M.S.) Industrial and Organizational Psychology, Kasetsart University

Affiliation: Faculty of Education and Development, Kasetsart University

Field of Expertise: Human and Community Resource Development, Industrial and Organizational Psychology, and Political Science

Name and Surname: Khatesiree Sripoothorn

Highest Education: Master of Business Administration, Pibulsongkram Rajabhat University

Affiliation: Faculty of Education and Development, Kasetsart University

Field of Expertise: Green Marketing and Digital Marketing

Name and Surname: Prasong Tanpichai

Highest Education: Ph.D. in Agricultural Education,
University of the Philippines Los Banos

Affiliation: Faculty of Education and Development,
Kasetsart University

Field of Expertise: Agricultural and Environmental Education
Human and Community Resource Development